

Olkapään luudutus – kun muu ei auta

Olkapään luudutus on harvinainen toimenpide, mutta toisinaan se on ainoa jäljelle jäävä ratkaisu olkapään ongelmien hoitamiseksi. Olkakirurgi, kirurgian professori ja Suomen olkakirurgisen yhdistyksen puheenjohtaja Juha Paloneva kertoo, milloin ja miksi luudutus on paikallaan.

KATRI KOVASIIPPI

– Luudutusta harkitaan, kun potilaalla on nivelen epävakautteen liittyviä ongelmia. Silloin nivel ei pysy paikallaan tai muljahtele toistuvasti, eikä mikään muu hoito tule enää kyseeseen, kertoo olkakirurgi, kirurgian professori Juha Paloneva.

Niveltiedossa 4/2019 kerrottiin olkatekonivelleikkausten voimakkaasta lisääntymisestä, joka on seurausta olkatekonivelten huimasta kehityksestä. Aina olkatekonivelkään ei ole oikea ratkaisu.

– Olkatekonivel sopii yleensä nivelrikon hoitoon. Luudutus tehdään, kun on kyse olkanivelen vaikeasta epävakauksesta, Paloneva painottaa.

Usein luudutusleikkaukseen tulevan potilaan olkapäätä on leikattu jo useita kertoja sen rakenteiden tukevista tavoittelevilla keinoilla.

– Kaikki pelimerkit on yleensä jo käytetty, ennen kuin luudutus tulee ajankohtaiseksi, toteaa Paloneva.

– Jos potilaalla on nivelen yliliikkuvuutta aiheuttava ongelma, voidaan luudutusleikkaus tehdä ensimmäisenäkin leikkauksena, mikäli on syytä olettaa, ettei mikään muu olkapään rakenteita tukevoittava leikkaus tuo riittävästi apua.

Kyseessä on varsin harvinainen toimenpide. Valtakunnallisesti luudutusleikkauksia tehdään maassamme noin kymmenen vuosittain.

Liike löytyy lapaluusta

Luudutusleikkaus vie kivut pois, mutta tuo olkapään liikuttamiseen uusia haasteita. Kuntouttaminen poikkeaa tekonivelleikkauksen jälkeen tehtävistä harjoitteista siten, että liikkeet pyritään hakemaan lapaluusta. Sitä kautta harjoitetaan lavan hallintaa ja liikelajuuksia.

– Nivelen liikelajuuksuus heikkenee luudutuksen myötä merkittävästi.

KSSHP, TAINA RISTIKIVI

Olkakirurgi, kirurgian professori, Suomen olkakirurgisen yhdistyksen puheenjohtaja Juha Paloneva ohjaa potilasta olkapään alueen harjoitteluun.

Itse olkanivel menee täysin jäykäksi, mutta hartiaasta tulee liikettä yllättävänkin paljon. Luudutusleikkauksen jälkeen olkavartta nostava ja kiertävä liike tulee hartian ja lapaaluun seudulta, kertoo Paloneva.

– Kun olkapään aluetta jumputaan ja kuntoutetaan luudutusleikkauksen jälkeen, alkaa liikelajuuutta löytyä pikkuhiljaa. Lihakset tekevät työtä ja tottuvat siihen, että niiden pitää korvata olkanivelen liike.

Mikä liikelajuuudessa hävitään, voitetaan tukevuudessa.

– Kun nivel on luutunut, ei siinä tyypillisesti ole lainkaan kipua. Lihastasapainoon liittyviä kipuiluja voi toki ilmetä muualla.

Sitoutumista harjoitteluun tarvitaan

– Leikkaavan yksikön vastuulla on antaa potilaalle riittävä ohjaus jälkikuntoutukseen. Toki potilas voi yrittää omien kokemustensa ja tarpeidensa mukaan hakea myös lisää tukea harjoitteluunsa esimerkiksi fysioterapiasta, Paloneva sanoo.

Luutumisen saadaan yleensä kolmen kuukauden kuluessa leikkauksesta kuntoon, vaikka yksilöllisiä vaihteluja tässäkin luonnollisesti on. Kun nivel on luutunut, esimerkiksi nosterajoituksia tai muita suoranaisia rajoitteita ei ole aiheellista antaa. Toimintakykynsä mukaan potilas saa tehdä kaikkea mielekkääksi kokeamaansa.

– Lopullinen tulos luudutusleikkauksen onnistumisesta nähdään vuoden kuluttua leikkauksesta. Kuntouttaviin liikeharjoitteisiin sitoutumista vaaditaan potilaalta itseltään pidempäänkin, sanoo Paloneva.

Koska luudutusleikkaus on harvinainen toimenpide, sitä tekevät pääasiassa olkakirurgit, jotka ovat perehtyneet vaikeisiin olkapään ongelmiin.

Luudutusleikkaus ei onnistu sellaisessa tilanteessa, jossa luuta puuttuu murtuman tai epäonnistuneen tekonivelleikkauksen jälkeen niin, ettei lapaluuta ja olkapäätä pystytä luontevasti liittämään toisiinsa. Myöskin silloin, jos on epävarmaa, mistä kipua aiheutuu, voidaan luudutus jättää tekemättä. 🍀